

شاعری که دلباخته قرآن بود

شمس‌الدین محمد حافظ ملقب به خواجه حافظ شیرازی و مشهور به لسان الغیب از مشهورترین شعرای تاریخ ایران زمین است که تا نام ایران زنده و پا برجاست نام وی نیز جاودان خواهد بود.

شمس‌الدین محمد حافظ ملقب به خواجه حافظ شیرازی و مشهور به لسان الغیب از مشهورترین شعرای تاریخ ایران زمین است که تا نام ایران زنده و پا برجاست نام وی نیز جاودان خواهد بود.

شمس‌الدین محمد حافظ ملقب به خواجه حافظ شیرازی در سال ۷۲۷ هجری قمری برابر با سال ۱۳۲۶ میلادی در شیراز متولد شد. بهالدین، پدر حافظ تاجر زغال سنگ بود. حافظ دو برادر بزرگ تر از خودش داشت (طبق روایتی دیگر، یک خواهر و یک برادر داشته است). گفته شده حافظ در سنین کودکی و با گوش کردن به صوت قرآن پدرش توانست کل قرآن را حفظ کند و علت تخلص «حافظ» نیز به این دلیل است. همچنین دردوران نوجوانی اشعار شاعران بزرگی همچون سعدی، عطار، اشعار مولانا و نظامی را از بر بود.

هنگامی که پدر حافظ از دنیا رفت بدهی‌های زیادی داشت و حافظ و مادرش با دنیایی از قرض به نزد عمویش رفتند. به دلیل فقر و تنگدستی، حافظ مجبور شد مدرسه روزانه را رها کرده و از سن کم در یک مغازه لباس و سپس در نانواپی کار کند. شیخ حافظ شیرازی در سن ۲۱ سالگی (یا ۲۰ یا ۲۷ سالگی) در حالی که هنوز در نانواپی کار می‌کرد و نان را به منطقه ثروتمندترین شهر می‌رساند، برای اولین بار با «شاخه نبات» یار و معشوق شیرین زبانش، دیدار کرد. در آن زمان هنوز با شیخ عطار که بعدها در رکابش شاگردی کرد، ملاقات نکرده بود.

شاخه نبات دختر زیبای ۱۴ ساله ای بود که حافظ مسحور زیبایی و کمالات او شد، اما در عین حال گمان می‌کرد این دختر برای عشق او ارزشی قائل نخواهد شد. حافظ اذعان داشته برای رسیدن به وصال یار، به مدت ۴۰ شبانه روز در آرامگاه بابا کوی شب زنده داری کرد و با دعا و استعانت از پروردگار، سرانجام به مراد دل رسیده و با شاخه نبات ازدواج کرد، او در بسیاری از اشعارش به صورت مکرر از شاخه نبات یاد کرده است. برخی معتقدند ازدواج حافظ در سال‌های ۷۴۴ تا ۷۴۵ هجری قمری و در زمان پادشاهی ابواسحاق بوده است. حاصل این ازدواج یک فرزند بود. حافظ علاقه زیادی به همسرش داشت به طوری که بعد از درگذشت او تا پایان عمر تجدید فراش نکرد.

مرگ همسر حافظ در یکی از مسافرت‌ها اتفاق افتاد و دوری از دیار و همسر باعث شد حافظ از آرامگاه واقعی او اطلاعی نداشته است. پسر حافظ نیز مدتی بعد از فوت مادرش، در دوران جوانی و در سفر به هند از دنیا رفت. اگرچه طبق برخی پژوهش‌ها، حافظ دارای دو فرزند بوده که فرزند دومش را در سن ۷ سالگی از دست داده است. حافظ در سنین ۲۰ تا ۳۰ سالگی یکی از شاعران دربار ابواسحاق شد، در طول این مدت شهرت و نفوذ زیادی در شیراز به دست آورد. در سن ۳۳ سالگی اتفاق سیاسی ناخوشایندی رخ داد، امیر مبارزالدین به شیراز حمله کرد و شیخ ابواسحاق متواری شد، مدتی بعد ابواسحاق را کشتند و این اتفاق غم‌انگیز در روحیه حافظ تأثیر بدی گذاشت به طوری که در برخی اشعار به این حوادث اشاره کرده است ۵ سال بعد و زمانی که حافظ ۲۸ ساله بود، شاه شجاع، پدرش مبارزالدین را زندانی کرد و حافظ دوباره به منصب خود بازگشت اما بعد از مدتی رابطه اش با شاه شجاع تیره شد و در سن ۴۸ سالگی برای ایمنی‌جانش از شیراز به اصفهان رفت. حافظ در سن ۵۲ سالگی به دعوت شاه شجاع دوباره به شیراز بازگشت.

از جمله نقاط عطف و روحانی در زندگی شیخ حافظ شیرازی، ملاقاتش با عطار بود که بعد از ازدواجش صورت گرفت. او تا پایان عمر از عطار به عنوان مراد و استادش یاد کرده و در برخی اشعار نیز به این مسئله اشاره کرده است. از جمله دانستی‌های عجیب درباره حافظ این است که گفته شده در سن ۶۰ سالگی، به مدت ۴۰ شبانه روز، در یک دایره که به دور خود کشیده بود زندگی کرد. قدرت ذهنی و جسمی مورد نیاز برای این تمرین روحی در چنین سن و سالی حیرت‌انگیز است. طبق روایات متعدد، در صبحگاه روز چهلم که مصادف با چهلمین سالگرد اولین دیدار حافظ و عطار بود، به نزد استادش رفت، عطار یک جام نوشیدنی به او داد و با نوشیدن آن جام، بعد معنوی و درک جدیدی از خدا به روی حافظ گشوده شد.

حافظ دارای تخلص و القاب متعددی می‌باشد که از آن جمله می‌توان به لسان الغیب، ترجمان الاسرار، لسان العرفا، ناظم الاولیا، بلبل شیراز، خواجه عرفان، خواجه شیراز، کاشف الحقایق، مجذوب سالک و ترجمان اللسان اشاره کرد. حافظ بیش از نیمی از غزلیاتش را از حدود سن ۶۰ سالگی تا زمان مرگش سروده است، موضوع اشعار او بیشتر عرفانی و با موضوع وحدت وجود است. حافظ شیرازی، شاعر گرانقدر و عارف بزرگ ایرانی در سال ۷۹۲ هجری قمری دنیا را وداع گفته و به ملکوت اعلی عروج کرد.